

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Γ΄.

Ότε ἐστὶ κατὰ τοῦ ἐν θεοτόκῳ ἔθρονον
βουλεύσασθε ἢ κατὰ παιδείας καὶ ἀποδὲ καὶ
τῶν ἀποδὲ δόξων. (Πλάτ. Θεάγος).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Κ. Ν. Φιλαδέλφειας

1884

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

δύο ΛΛ ὑπὲρ δύο συλλαβὰς δξύνεται, εἰ μὴ ἐπιθετικὰ παρώνυμα εἶη γενόμενα ἀπὸ τῶν εἰς ΗΣ· κορυθαλλίς, ἀναθαλλίς ἢ σφαῖρα, συκαλλίς—θρυαλλίς.» Πρβ. Λοβέκκιον Φρον. σελ. 338 καὶ Ἐλδιδιον Πλουτ. Αἰμιλ. Παύλ. καὶ Τιμολ. σελ. 492 καὶ Ἀρήνσιον περὶ Διαλ. Δωρ. σελ. 102.

Ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Ἀριστοτέλους φέρεται καὶ γραφὴ κορυθάλλων καὶ κορυθάλος. Καὶ τὸ κύριον δ' ὄνομα Κορυθαλλός εὐρίσκεται προενηνεγμένον δι' ἐνὸς Λ Κορυθαλός καί, τοῦ τόνου ἐπὶ τῆς προπαραληγούσης κειμένου, Κορυθαλος, ὡς ἐν τῷ χωρίῳ τῷ ἐκ τοῦ Ἀμμωνίου ἐν τοῖς ἐπάνω παρατεθέντι. Ὄρθως παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ σελ. 377,1 εἶνε γεγραμμένον «Κορυθαλλός: δῆμος τῆς Ἰπποθωντίδος φυλῆς. Ὁ δημότης Κορυθαλλεύς· τὰ τοπικὰ Κορυθαλλόθεν Κορθηαλλόνδε Κορυθαλλοί.» Ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν φέρεται Κορυθαλλεῖς καὶ Κορυθαλλέων (Τόμ. Α', σελ. 306 καὶ Τόμ. Γ', σελ. 1149. Πρβ. καὶ σελ. 1146).

Ἐν Τόμ. Ε', σελ. 354 γραπτέον ὑπόπτεισε ἀντὶ τοῦ ὑπόπτεισσε καὶ μαλακῆ ἀντὶ τοῦ μαλακΟΥΣ

Οὔτε μαζῆ οὔτε μαζῆ οὔτε μαζὺ
εἶναι ἡ ὀρθὴ γραφή, ἀλλὰ μαζί.

Συνήθως γράφουσι τὴν λέξιν ταύτην παρ' ἡμῖν διὰ τοῦ υ πιστεύοντες παλαιᾶ τινι ἔτυμολογίᾳ αὐτῆς ἐκ τοῦ ἄμα-σύν, ἔθεν [ἄ]μα-σὺ [ν] = μαζύ. Ἄλλ' ἡ δοξασία αὕτη εἶναι πολλαχῶς ἐσφαλμένη· διότι πρῶτον ἡ ἔτυμολογία αὕτη καταπατεῖ θεμελιώδη νόμον τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνίδος, καθ' ὃν τὸ σ οὔτε μεταξὺ δύο φωνηέντων οὔτε ἐν ἀρχῇ λέξεως φωνήεντος ἐπομένου οὔτε ἐν τέλει λέξεως μεταλαμβάνει τῆς ἠγῆρας τῶν περὶ αὐτὸ φωνηέν-

των φύσεως, καὶ δὴ δὲν μεταβάλλεται εἰς ζ, ἀλλὰ μένει ἄφωνον σ, τ'.ἔ. ἀπαγγέλλεται μετὰ κεχλασμένων φωνητικῶν χορδῶν, εἰ καὶ τὰ περὶ αὐτὸ φωνήεντα μετὰ τεταμένων. Δὲν ἀγνοοῦμεν ἀναμφιβόλως ὅτι ὁ σόγγος τῶν παλαιῶν λέγεται παρ' ἡμῖν ἐν Κρήτῃ τσόχος, ἐν δὲ Κεφαλληνίᾳ ζόχος, ἀναγινώσκεται δὲ καὶ παρὰ Δουκ. ἐκ λεξ. Νεοφύτου «σόγγος· τὸ ζοχινόν·» οὐδ' ὅτι ὁ σομφός τῶν παλαιῶν μετεποιήθη παρ' ἡμῖν εἰς ζοφός=ισχνός, εἰ καὶ ὁ ζοφός τῶν Κυπρίων σημαίνει τὸν ζοφοειδῆ, τὸν σκοτεινόν, θαμβόν (πρβλ. Σακελλ. Κυπρ. Γ'. 286) δύναται ἴσως νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἄλλην ἐκ τοῦ ζόφος, ζοφερός κ.τ.τ. ἐτυμολογίαν. Ὡσαύτως παρήγαγεν ὁ Κοραῆς πιθανῶς τὸ σύνθηες ζαβός ἀπὸ τοῦ σαβός, εἰ καὶ τὸ ῥῆμα σαβάζω, περὶ οὗ σημειοῦται Ἡσύχιος «σαβάξας· διασκεδάσας, διασαλεύσας» σωζόμενον παρ' ἡμῖν μετὰ τοῦ σ (σαβάσσω) ἐπὶ τῆς αὐτῆς σχεδὸν σημασίας τοῦ μετακινεῖσθαι, μεταβάλλειν θέσιν, καὶ πρὸ πάντων τὸ Κύπριον ζαβός=κυρτός καὶ ζαβώνω=κυρτώνω, δύναται ἴσως νὰ καταστήσωσιν ὑπὸ τι ἀμφίβολον τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην. Ὁμοίως γινώσκομεν ὅτι πλὴν τοῦ ζάλη κ.τ.τ. ἐλέγετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν καὶ σάλη=φροντὶς κ.τ.τ., ἣν σημασίαν ἔχει σήμερον ἡ ζάλη· ἀλλὰ ταῦτα πιθανώτατα ἦσαν ἀνέκαθεν διάφορα, πρβλ. Α. Fick ἐν Συγκριτ. λεξ. ἀνάγοντα τὸ μὲν ζάλη εἰς ῥίζαν *yes*, τὸ δὲ σάλος καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ παραγόμενα εἰς ῥίζαν *sval*. Ἡ δ' ἐναλλαγή τοῦ σ καὶ ζ ἐν λέξεσι ξέναις, οἷον σάπφειρος-ζαφείρι, ὅθεν μεταθέσει Ζαρείφης, σάκχαρ-ζάχαρι κ.τ.τ. οὐδὲν ἀποδεικνύει· διότι ὁ ἀκουόμενος ξένος φθόγγος φαίνεται ὅτι ἦτο διάφορος τοῦ καθαροῦ ὀδοντικοῦ σ, παρίστατο δὲ διὰ τοῦ σ ὑπὸ τῶν λογίων τῶν τότε χρόνων μόνον κατὰ προσέγγισιν. Τοῦτο φαίνεται προφανές ἐν τῷ τσαγγάρις, ὅπερ ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου ἐν λέξει σκυτεύς: σαγγάριος, καλλιγάριος, καὶ ὑπ' ἄλλων ἀναφέρεται μετὰ τοῦ σ πρβλ. Κορ. Πλουτ. Β'., ἐνῶ ὁ γνήσιος ξένος τύπος ἦτο *zangarius*, ὅπως ὁ φίλος μου Βάσης ἐδήλωσέ μοι. Οὐδ' ἡ λέξις *τσεκίνι* ἐκ τοῦ *sequinus* ἀποτελεῖ ἀληθῆ ἐξαιρέσιν, διότι ἡμεῖς παρελάβομεν παρὰ τῶν

Βενετ. zechino. Παρ' ἡμῶν λέγεται ὁ κοτσυφός, ἀλλαχοῦ ὁ κότσυφας, τὰ κοτσύφια, ὅπερ πιθανώτερον ὅτι παράγεται ἐκ τοῦ κότσυφος ἢ ἐκ τοῦ κόψιχος, ὅπερ ὑπὸ τῶν Ἀττικιστῶν ὡς Ἀττικὸν μνημονεύεται, πρβλ. καὶ κοσ(σ)ύμβη καὶ κόρυφος κ.τ.τ. πρὸς ἃ φαίνεται συγγενεθόν· πρὸς δὲ τούτοις λέγεται ἐν Κερκύρα καὶ ἀλλαχοῦ τσωπαίνω ἀντὶ σωπαίνω (πρβλ. Πινδαρ. Ἴσθμ. Α'. 63, ἢ μὴν πολλάκι καὶ τὸ σεσωπαμένον εὐθυμίαν μείζω φέρει· καὶ Lobeck Patholog. Α'. 276). Ἀναφέρει δὲ καὶ Ross ἐν Inselreisen Γ'. 174 τέτσερα ἐκ Καρπάθου, καὶ ὁ κ. Τσετσέλης ἐν Νεοελλ. Ἀναλ. Β'. 176 βάρτσαμος ἐκ Κεφαλληνίας, πρὸς δὲ Δουκ. ἀρτσηνικός, καὶ ἐν Προδρ. Β'. 255 ἔκδ. Κοραῆ φέρεται τσερδέλλας, σαρδέλλας· καὶ εἶ τι ἄλλο.

Τὴν αἰτίαν ἢ μᾶλλον τὰς αἰτίας τῆς συγχύσεως ταύτης ἀγνοοῦμεν, ἀλλ' ἀκριβῶς τούτου ἕνεκα δὲν πρέπει νὰ πειρώμεθα νὰ ἐρμηνεύωμεν τὰ γινώστω διὰ τῶν ἀγνώστων, οὐδὲ ἐπὶ τῆς ἀνωμαλίας ταύτης ὡς ἐπὶ βάσεως ἀσφαλοῦς νὰ στηρίζωμεν ἐτυμολογίας. Ὀφείλομεν μὲν νὰ ἀγνοοῦμεν καὶ ἀνομολογῶμεν τὰς ἀτακτοτέρας ἐκείνας μεταβολάς, νὰ φροντίζωμεν νὰ συλλέγωμεν τὰ ὅμοια φαινόμενα καὶ κατὰ δύναμιν νὰ διαλευκαίνωμεν αὐτά, ἀλλ', ὅταν μὴ τὸ πρᾶγμα εἶναι αὐτόδηλον, νὰ μὴ ποιῶμεθα χρῆσιν αὐτῶν εἰς ἐρμηνείαν ἀγνώστων λέξεων, ὅταν μάλιστα καὶ ἄλλα τινὰ φαίνονται κωλύματα. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι ἐν τούτῳ ἀπαιτεῖται καὶ ἀποβολὴ τοῦ ἀρκτικοῦ α, ὅπερ ἐπ' ἴσης παρέχει δυσχέρειάν τινα. Δεύτερον ἢ ἐκ τοῦ ἄμα-σὺν ἐτυμολογία συνεπάγεται καὶ ἄλλα πολλὰ μείζω ἀτοπήματα, ἅτινα ὅσῳ ἀπιθανωτέραν καθιστῶσι τὴν παραγωγὴν, τοσοῦτῳ μᾶλλον συνηγοροῦσι φύσει ὑπὲρ τῆς ἰσχύος τοῦ φθογγολογικοῦ νόμου. Οὐδεὶς ἡμῶν δηλ. λέγει σήμερον οὐδ' ἀνέγνωμέν που φράσιν τοιαύτην «μαζὺ τὸ πουλί» ἀλλὰ «μαζὺ μὲ τὸ πουλί» ὅπερ ἐκ τοῦ πλήρους κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην λεγόμενον θὰ εἶχεν οὕτως: ἄ]μα-σὺ[ν με[τὰ τὸ πουλί ἢ τοῦ πουλιοῦ, τ'. ἔ. θὰ ἦτο τέρας. Ἐπ' ἴσης δὲ μεγίστην δυσκολίαν παρέχει ὁ τύπος μαζίτσα, ὃς ἀπαντᾷ πολλάκις ἐν τῇ

γραμματεία τοῦ μέσου αἰῶνος, καὶ ὁ τύπος μαζούτσκα=μαζούτσικα κατὰ τὸ καλούτσικα κ.τ.τ., ὅς λέγεται σήμερον ἐν Στενημάχῳ. Οἱ τύποι δηλ. οὗτοι δὲν δύνανται, νομίζομεν, νὰ παράγονται ἐκ τοῦ ἄμα-σύν κ.τ.τ., διότι, ἐφ' ὅσον γινώσκομεν, ὑποκοριστικὰ διὰ τῆς καταλήξεως ιτσα ιτσιν ἐσχηματίζοντο τότε ἐξ ὀνομάτων, οὐχὶ δὲ ἐξ ἐπιρρημάτων· ὠρίτσα, μανίτσα, ὑπνίτσιν κ.τ.τ., ἀναγινώσκονται καί που καὶ λέγονται, ἀλλὰ μόρια ὄον ἀφίτσα, χωρίτσα, κίτσα ἀντὶ ἀφοῦ, χωρίς, καὶ κ.τ.τ., εἶναι βεβαίως ἀνήκουστα.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἀτοπημάτων τούτων συνηγορεῖ ὑπὲρ τοῦ φθογγολογικοῦ νόμου καὶ δὴ κατὰ τῆς ἐτυμολογίας ἐκ τοῦ ἄμα-σύν, καὶ τὸ πάντων ἄριστον καὶ ἰσχυρότατον, ἡ ἱστορία. Οἱ πιστεύοντες δηλαδὴ τῇ παραγωγῇ ταύτῃ παραλαμβάνουσι σιωπηλῶς ἀδύνατόν τι ἱστορικῶς αἴτημα, τ' ἔ. ὅτι καθ' οὓς χρόνους τὸ μαζὺ ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῆς ἀπαιδεύτου μερίδος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐσφάζετο ἔτι παρ' αὐτοῖς καὶ ἦτο ἐν πλήρει χρήσει οὐ μόνον ἐν συνθέσει ἀλλὰ καὶ ἐν συντάξει ἢ πρόθεσις σύν, ὅπερ παντάπασιν ἐσφαλλόμενον. Διότι καθὰ Tycho Mommsen ἐν δυσὶ πραγματεῖαις περὶ τῶν Ἑλληνικῶν προθέσεων ἀπέδειξεν, ἡ σὺν εἶναι μᾶλλον ποιητικὴ ἢ πεζολογικὴ πρόθεσις.

Ἀνάγκη ἄρα ἀπαραίτητος νὰ ὑποληφθῇ ὅτι ἢ ἐκ τοῦ ἄμα-σύν παραγωγῇ καταπατοῦσα θεμελιώδη φθογγολογικὸν νόμον τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς, ἀπαιτοῦσα ἀποβολὴν τοῦ ἀρκτικοῦ α, τερατώδη σύναψιν τριῶν μορίων ἄμα-σύν-μετά, ἀφίνουσα ὅλως ἀνερμηνεύτους τοὺς τύπους μαζίτσα καὶ μαζούτσκα, καὶ τέλος προϋποθέτουσα τὴν παρὰ τῶ ἀπαιδεύτῳ ὁμίλῳ γνῶσιν ἐν συντάξει τῆς προθέσεως σὺν ἐν οἷς τὸ μαζὶ ἐπλάσθη χρόνοις, εἶναι ὅλως ἀδύνατος καὶ ἀπόβλητος.

Ἄλλ' οὐδὲ ἡ γραφὴ μαζῆ ἢ μαζῆ ἔχει ὑγιῶς· διότι αὕτη προϋποθέτουσα τὴν παραγωγὴν αὐτοῦ ἐκ τοῦ μάζα λαμβάνει ὡς αἴτημα, ὅτι ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῇ ἦτο δυνατόν νὰ σωθῆ δοτικὴ τις πτώσις καὶ ταῦτα μετ' ἄλλου φωνήεντος ἢ ἢ ὀνομαστικῆ

καὶ αἰτιατική, ἐνῶ πάντα τᾶλλα, οἶον θάλασσα γλῶσσα δόξα μέλισσα κόρυζα κ.τ.τ. διέσωσαν τὸ φωνῆεν τῆς ὀνομ. καὶ αἰτ., πρὸς δὲ καὶ μετὰ διαφοροῦ τονισμοῦ μαζῆ οὐχὶ μάζη. Καὶ σημειωτέον ὅτι οὐδὲν τῶν ἐπιρρημάτων, σχολῆ σπουδῆ κομιδῆ κ.τ.τ. πρὸς ἃ συνήθως παραβάλλεται διεσώθη ἡμῖν· διότι τὸ ἐπίρρημα κρυφα, ὃ συνήθως γράφεται κρυφᾶ καὶ ἀνοητότατα νομίζεται Δωρικός τύπος τοῦ κρυφῆ, οὐδὲν κοινὸν ἔχει τούτοις, ἀλλ' ἐγένετο ἐκ τοῦ κρυφός-κρυφ-ή-ό(ν), ὅπως τὸ καλά, ἔμορφα, λαμπρά, σύνωρα κ.τ.τ. ἐκ τῶν ἐπιθέτων καλός, ἔμορφος, λαμπρός, σύνωρος κ.τ.τ. Ἀνάγκη ἄρα νὰ ὑποτεθῆ ὅτι τὰ μὲν ὑπάρχοντα τὸ πάλαι δοτικοφανῆ τοιαῦτα ἐπιρρήματα ἀπώλοντο, διεσώθη δ' ἡμῖν ὅ,τι τότε δὲν ὑπῆρχεν. Ἀλλὰ τὰ αἰτήματα ταῦτα φαίνονται ἡμῖν τοσοῦτον πολλὰ καὶ οὕτω σκληρά, ὥστε, ἂν μὴ σφαλλώμεθα, καθιστῶσιν ὅλως ἀπίθανον τὴν παραγωγὴν.

Ἄλλοι γράφουσι μὲν τὴν λέξιν διὰ τοῦ ἰῶτα ὀρθῶς, παράγουσιν ὅμως αὐτὴν ἐσφαλμένως ἐκ τοῦ ὀμάδι, ὃ ἐν Κρήτῃ λέγεται ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας τῷ μαζί, ἀναγινώσκειται δὲ καὶ ἐν Ἑρωτοκρ. ἐν ῶ, ἂν μὴ ἀπατώμεθα, τὸ μαζὶ δὲν εὐρίσκεται. Τὴν ἐκ τοῦ ὀμάδι παραγωγὴν φαίνεται προτείνας ὁ Βαρδαλάχος ἐν ταῖς εἰς Ξενοφῶντος Κύρου Παιδείαν σημειώσεις, ὅπως ὁ κ. Σακελλάριος ἐν Κυπρ. Γ', 353 ἀναφέρει, Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐτυμολογία αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη· διότι πρῶτον προϋποθέτει τροπὴν τοῦ δ εἰς ζ, ὅπερ ἀντιβαίνει φθογγολογικῶ θεμελιώδει νόμῳ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Διότι αἱ συνήθως προσαγόμεναι ἐξαιρέσεις εἶναι μόνον φαινόμεναι. Τὸ ζαρκάδι δηλ. ὅπερ καὶ διὰ τὸ α τῆς πρώτης συλλαβῆς παρέχει δυσχέρειαν ἱκανήν, δὲν προήλθεν ἐκ τοῦ δορκάς, ἀφοῦ καὶ οἱ παλαιοὶ εἶχον τύπον μετὰ τοῦ ζ, ζορκάς, πρβλ. Ἡσυχ. ζόρξ: ἡλικία ἐλάφου. . . Τὸ δὲ ὀμάδεύω - μαζεύω θὰ ἐξετασθῆ ἀκολουθῶς. Ἐκτὸς δὲ τῆς ἐκ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου προερχομένης δυσκολίας ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἐν τῷ καταβιβασμῶ τοῦ τόνου ὀμάδι-μαζί, ὅπερ οὐδένα ἔχει λόγον, πρὸς δὲ καὶ ἐν τῇ ἀποβολῇ τοῦ ἀρκτικοῦ ο, ὅπερ εἰ καὶ μὴ πάντῃ ἀδύνατον, δὲν εἶναι ἄνευ δυσκολίας. Διὰ τὰ τρία

λοιπὸν ταῦτα κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἤττον βίαια αἰτήματα, ἀνάγκη νὰ νομισθῆ ὅτι καὶ ἡ ἐκ τοῦ ὁμάδι παραγωγὴ εἶναι ἄτοπος. Τὸ ὁμάδι λέγεται πάντως οὐχὶ ἀντὶ τοῦ ὁμάδην, ὁ μόνον παρά τινι τῶν ἐσχάτων Βυζαντινῶν φαίνεται ἀπαντῶν, οὐδ' ἀντὶ τοῦ ἐν Μ. Ε. ὁμαδῖς, ἀλλ' ἐγένετο ἐκ τοῦ ὑποκοριστικοῦ τύπου τοῦ ὁμάς-άδος, ὁμάδιον - ὁμάδι.

Ἄλλην παραγωγὴν τοῦ μαζι εὐρίσκομεν ἐν Πανδῶρ. Γ', 431 καὶ ΙΕ', 429 ἐκ τινος ἄμαζε ἐν χρήσει ὄντος, καθ' ἃ Ἀλέξ. Μαυροκορδάτος τῷ συλλογεῖ ἀνεκοίνωσεν, ἐν Ἰκαρία «ἄγωμεν ἄμαζε.» Ἄλλ' οὐδ' αὕτη φαίνεται ἡμῖν ἀληθής· διότι ἀπαιτεῖ πρῶτον μετάβασιν τοῦ τόνου μεγίστην ἄμαζε - μαζι, δεύτερον ἀποβολὴν τοῦ ἀρκτικοῦ α, καὶ τρίτον τροπὴν τοῦ ε εἰς ι, καὶ τέταρτον διότι ἐκ τοῦ ἐπιρρ. ἄμαζε, καθὰ ἀνωτέρω ἐρρήθη, δὲν θὰ ἐσχηματίζετο τὸ μαζίτσα καὶ μαζούτσκα· πρόσθετος ἔτι ὅτι τὸ ἄμαζε φαίνεται ἄγνωστον τοῖς παλαιοῖς, πλασθὲν ἴσως κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ θύραζε, Θήβαζε κ.τ.τ. πρὸς ὁμόσει, ἰέναι.

Ἄλλην παραγωγὴν τοῦ μαζι ἐκ τοῦ ὑποκοριστικοῦ μαζιον προὔτεινεν ὁ Κοραῆς ἐν Ἀτ. Β', 229—30, αὕτη δ' εἶναι ἀναμφιβόλως ἢ μόνη ἀληθής, εἰ καὶ παραδόξως δὲν ἐνεκρίθη μέχρι τοῦδε, εἰς ὃ ἴσως συνετέλεσεν ὅτι οὐκ ἐξαρκούμενος τῇ ἐτυμολογίᾳ ταύτῃ προτείνει καὶ ἄλλην ἐκ τῆς δοτ. μάζη. Τὸ μαζιον συνεστάλη ἐκ μαζι, ὅπως τὸ ὁμάδιον εἰς ὁμάδι, τὸ μακάριον εἰς μακάρι, ἅπερ ἤδη ὁ Κορ. παρέβαλε. Θελήσῃ δὲ μηδεὶς νὰ διαμφισβητήσῃ τοῦτο λέγων, ὅτι ὅπως τὸ ψάρι τυρι κ.τ.λ. ἀναγινώσκονται ἐν τῇ Γραμματείᾳ τοῦ Μέσου αἰῶνος μετὰ τοῦ ν τυριν κ.τ.λ. οὕτως ὄφειλε νὰ ἀναγινώσκηται πού καὶ μαζιν. Διότι ταῦτα ἀποβαλόντα τὴν ἰδίαν σημασίαν καὶ καταστάντα μόρια δὲν εἰλκύνοντο τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τοῦ ὅλου συστήματος τῶν ὀνομάτων, διὸ ἀπέβαλον τὸ ν. Τοῦτο δὲ παρατηρεῖται πολυτάκις· οὕτω π.χ. ἡρμήνευσεν ὁ φίλτατος ἡμῶν καθηγητῆς Ἰωάν. Σμιδίτιος τὸ ὁμηρικὸν ἀγκὰς ἐλών, ἀγκὰς ἔμαρπτε κ.τ.λ. ὡς δοτικὴν πληθ. τοῦ ἀγκῶν ἀντὶ ἀγκάσ'(ι) ἐν Kuhn

Περιοδ. ΚΕ', σελ. 39. Ὅτε δὴλ αἱ ἰσχυραὶ πτώσεις τοῦ ἀγκῶν ἐξενίκησαν, τὸ ἀγκάσι ἀπεμακρύνθη ἀπ' αὐτοῦ καὶ τότε ἡ σχέσις του πρὸς τὸ ἀγκῶν ἐλησμονήθη, ὥστε διέμεινεν ἀμετάβλητον· τούναντίον δὲ τὸ ἀρχαιότατον φρασί, ὃ καὶ παρὰ Πινδάρῳ ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἀνεγνώσθη, ὀλίγον μόνον ἀπομακρυνθὲν τοῦ φρένες φρενῶν κ.τ.λ. ἔμεινε πάντοτε ἐν στενῇ πρὸς αὐτὰ σχέσει καὶ τέλος ἐκανονίσθη κατ' αὐτὰ φρεσί. Ὅμοίως ἐγένετο τὸ ἡδέτι ἀντὶ ἡδύσι (ἡδυ-σι) κατὰ τὰς ἄλλας πτώσεις ἡδέες-έων-έας. Ὅμοίως τὸ ὑπάγω μετεβλήθη εἰς πηγάϊνω, ἐνῶ τὸ διάφορον αὐτοῦ νομισθὲν κατὰ γομαὶ παρέμεινεν ἀμετάβλητον, τὸ δὲ συνάγω πρὸς ἄλλα σχετισθὲν καὶ οὕτως ἀποστὰν τῆς ἀρχαίας συγγενείας ἐγένετο συνασσω-ζω, ὡσαύτως τὸ διάγω ἐγένετο διάχνω κ.τ.τ.

Οὐδ' ἡ σημασία τοῦ μάζα καὶ μαζίον παρέχει δυσκολίαν τινὰ εἰς τὴν ἐκ τοῦ μαζίον παραγωγὴν τοῦ μαζί. Τὸ μάζα καὶ μαζίον ἐδήλουν ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι βῶλον, ποσότητα, πρβλ. Δουκάγ. καὶ Κορ. ἔνθα ἀνωτέρω φέρεται δὲ καὶ ἐν Θησαυρῷ τοῦ Στεφάνου, καὶ παρὰ Βυζαντίῳ ἐν λεξ. τῆς νέας Ἑλλ. Γλώσσ. ἐξ ἐπιστολῆς Βαλσαμ. «δρουγγιστί, ἄμα, πυκνῶς, μάζα,» καὶ ἐκ τῶν Τακτικῶν Λέοντος 14, 57 καὶ «εἶθ' οὕτως οἱ συνιόντες αὐτοῖς δρουγγιστί, ἤγουν ὡς μάζα, ὁμοῦ» 7, 47 πρβλ. καὶ Γαλλ. en masse=ἄθροως, συνημμένως, ὁμοῦ»· παρέβαλε δὲ καὶ ὁ Νέστωρ τῶν Γλωσσολόγων Pott ἐν Φιλολ. ΙΑ', 266 τὸ τῶν κάτω Γερμανῶν to hoop=zusammen, ἐκ τοῦ hoopen=Haufen =σωρός, μάζα. Πρὸς τούτοις ἐν Μεσσηνίᾳ μάζα σημαίνει τὴν ἰλὺν τὴν ἐν τοῖς τάφροις σεσωρευμένην, ἐν Δωρίδι δὲ τὰ συμφυῆ μικρὰ πρινάρια, ἐν Ἴω καὶ ἀλλαχοῦ τὸ ἄθροισμα χόρτων, βλασταρίων κ.τ.τ. ὃ παρ' ἡμῖν λέγεται μάτσο τό· ἐν Κέα τὸ ἄθροισμα καθόλου μεμιγμένων πραγμάτων «τάκαμες μιὰ μάζα»=συνέφυρας, συνέχυσας αὐτά. Ἐν Πάρῳ σημαίνει χόρτον φυόμενον ἐντὸς τῶν δημητριακῶν καρπῶν. Ἐν Κυθήροις «μάζα: εἶδος ἀγριοχόρτου, οὔτινος συμφυόμεναί αἱ ρίζαι καὶ συμπυκνούμενα ἀποτελοῦν ἄθροισμα ἄπερ συν-

δέει σφιγκτὰ τὴν ἐργάσιμον γῆν καὶ καθιστᾷ αὐτὴν δυσέργαστον» Πανδῶρ. ΙΔ', 39. Ἐν Κρήτῃ δηλοῖ χορτον πυκνότατον φυόμενον ἐπὶ ἀκαλλιεργήτων ἀγρῶν, οὐ τὰ μὲν φύλλα ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ λεπτότατα φύλλα τοῦ σίτου, ὁ δὲ καυλὸς πρὸς τὸν τοῦ σίτου, πλὴν ὅτι εἶναι λεπτότερος καὶ ὑπό τι μέλας· ὁ δὲ στάχυς τῆς μάζης εἶναι δίχηλος καὶ ὑπέρυθρος, ἔχει δὲ καὶ χνοῦν· χρησιμεύει δὲ εἰς τροφήν τῶν ζώων καὶ χλωρὰ καὶ ξηρανθεῖσα. Ἐν πάσαις ταύταις ταῖς διαφόροις χρήσεσιν ἐνορώμεν τὴν ἔννοιαν τῆς συνυπαρξέως πολλῶν πραγμάτων ὁμοῦ, ἤτοι συμφυῶν ἢ συνημμένων, πρβλ. καὶ Ἑσυχ. παλάθαι: σύκων μαζία· σαφέστερον δὲ δηλοῖ τὴν μετάβασιν τῆς χρήσεως τὸ ἐξῆς χωρίον τῶν Γεωπονικῶν 20, 23 «μόσχου χολὴν φυράσας μετ' ἀλφίτου καὶ ἐλαίου καὶ ὕδατος ποιεὶ μαζία», ἔθεν τρόπον τινὰ ποιεὶ μαζί. Ἐκ τούτων ἄρα δηλὸν ὅτι τὸ «πάμε μαζί» δηλοῖ κυρίως ὑπάγωμεν ἠνωμένοι, ὁμοῦ, ὁμάδι, καὶ τὸ «ἐλα μαζί» ὁμοίως. Τὸ «εὐρίσκεται μαζί μ' ἐκείνους» ἐδήλου κατ' ἀρχὰς εὐρίσκεται ἠνωμένος συνημμένος, ἐν ὁμάδι ἢ ἀποτελεῖ ὁμάδα, συντροφιά, μὲ ἐκείνους· «πολεμεῖ μαζί μὲ τὸν ξένον» ὁμοῦ, ὁμάδι, συνημμένως, ἀχωρίστως ἐχόμενος, συνδεδεμένος μὲ τὸν ξένον· τὸν ἔρριψε μαζί μὲ τὴν σέλλαν = ὁμοῦ, ὁμάδι, συνημμένον μὲ τὸ ἐφίππιον κ.τ.τ.

Ἐκ τοῦ μᾶζα (μαζίον) ἐσχηματίσθη τὸ ῥῆμα μαζώνω = μεταβάλλω εἰς μᾶζαν, σωρόν, συλλέγω. Τοῦτο δὲ τὸ ῥῆμα μετὰ τοῦ μαζί ἐπέδρασεν ἐπὶ τὸ ὁμαδεύω ἐκ τοῦ ὁμάς-άδος, ἀναγιγνωσκόμενον ἐν Legr. Bibl. σελ. 178 στ. 260 «ὄλοινὰ μαδεύουσι» καὶ σελ. 191 στ. 673 «μαδεύεται...» καὶ μετέβαλον αὐτὸ εἰς μαζεύω — μαζεύγω. Τὸ μαζεύω δὲ τοῦτο ἐπέδρασε πάλιν ἐπὶ τὸ μαζώνω, ὥστε ἐν Θήρᾳ λέγεται μαζώγω ἢ ὀρθότερον ἴσως μαζώδγω (1).

(1) Ὅμοιχα δυσχερεῖχα περὶ τὴν παράστασιν τῶν ἀκουομένων φθόγγων συνωδὰ πως τῆ τε ἱστορίχα καὶ τῆ τεχνητῆ καλουμένη ὀρθογραφίχα, ἀπαντᾷ τις πολλαχοῦ, ἥς ἐν παράδειγμα ἀρκεῖτω ἐν τῷ παρόντι. Ἐπὶ τῆς

Ἄν λοιπὸν ἔργον τῆς ὀρθογραφίας τῶν λέξεων παρ' ἡμῖν εἶναι, νὰ παριστᾷ ὅσον οἶόν τε ἀκριβῶς τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ μεταβολὴν καὶ γένεσιν τῶν νῦν ἐν ἤματι τύπων καὶ λέξεων, ἵνα καὶ ἐξωτερικῶς τρόπον τινὰ ἐμφαίνεται ἡ πρώτη δύναμις καὶ ἀρχὴ αὐτῶν, ἀνάγκη ἀπαραίτητος νὰ γράφωμεν τοῦ λοιποῦ μαζὶ διὰ τοῦ ἰῶτα καὶ οὐδὲν πλέον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Ἰουλίου 1883.

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ.

Περὶ τοῦ Κρητικοῦ ζιμιό.

Ἡ λέξις αὕτη ἀπαντᾷ πολλάκις ἐν Ἑρωτοκρίτῳ, ἀκούεται δὲ καὶ ἐν τῷ συνήθει λόγῳ παρ' ἡμῖν συχνότατα ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ λοιπόν. Παρετυμολογοῦντες ἐκ τοῦ ζημία γράφουσιν αὐτὴν διὰ τοῦ η, ἀλλ' ὀφθαλμοφανῶς τὸ ζημία πάντῃ διάφορον τούτου. Ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶναι διὰ τοῦ ἰῶτα καὶ ἡ ἐτυμολογία ἐκ τοῦ εἰς μίον. Ὅπως δηλ. ἀπὸ τοῦ θηλ. γραεῖα ἐπλάσθη ἄρσεν. ὁ γραεός, πρβλ. Πολυσπόρια Κρίσπη σελ. 97-8 ἐκ Ληξουρίου· ἐκ τοῦ (ἐ)-λεοῦσα (δηλ. Θεοτόκος) ὁ (ε)Λεούσης, ὁ ὡς ἐπίθετον διαφόρων ἀτόμων ἀναγινώσκειται ἐνιαχοῦ ἐπὶ ἐπιγραφῶν καταστημάτων ἐν Ἀθήναις (1)· ἐκ τοῦ ψεύτρα ἐλέχθη ὁ ψεύτρης, ὅπερ ἐν Ἀθήναις πολλάκις ἠκούσαμεν (πρβλ. καὶ τὸ ἀρχαῖον ὁ Μέλισσος ἐκ τοῦ ἡ μέλισσα, ὁ πέπειρος ἐκ τοῦ ἡ πέπειρα ἀντὶ ὁ πέπων κττ.)

Παρνασίδος καὶ ἀλλαχοῦ ἐσχημάτισαν ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος φεύγω καὶ ἄρ. ἔφυγα κατ' ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν τύπον φύγω, ὅς δὲν δύναται βεβαίως νὰ γραφθῇ φύγω οὔτε φήγω.

(1) Περὶ τοῦ Θεοτόκης διδάσκει ὁ φίλτατός μοι κ. Γ. Τσερέπης ἐν τῷ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ βιβλίῳ «Ἐὰ σύνθετα τῆς Ἑλλ. γλώσσης» σ. 63 ὅτι ἐγένετο ἐκ τοῦ Θεοτόκος.